List 38. **NOVICE** Tečaj XXXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 20. septembra 1876.

Obseg: Razglas kmetovalcem, ki imajo lanénega ali konopnenega prediva na prodaj. — Rujavo senó, kako se napravlja in kaj koristi. — Ali je treba vsako leto obrezavati trto? — Kako spoznati, da v platnu ni pavole. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dalje.) — Kmetijska tabora. — 6. občni zbor Cecijilenega društva v Gradcu. — Tri dni na Koroškem. (Konec.) — Šege in navade Turkov. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas kmetovalcem,

ki imajo lanénega in konopnega prediva na prodaj.

Od sl. ministerstva kmetijstva je, kakor druge družbe kmetijske, tudi družba kmetijska Kranjska prejela sledeči dopis od 8. dne t. m.:

„Na Francoskem letos niso skor nič lanú in konopelj pridelali. Zato se je več velikih obrtnikov in fabrikantov Francoskih obrnilo na c. kr. Avstrijsko-ogerski general-konsulat v Parizu z vprašanjem: ali ne bi bilo mogoče, da bi prav veliko lanénega in konopnega prediva, ki se potrebuje za debele vrví na ladijah, za platno za jadra (Taue und Segeltuch) in druge tkanine, se nakupilo v našem cesarstvu.

Imenovani Avstrijski konsulat v Parizu želí tedaj izvedeti: kakošna je bila letina za lan in konoplje v našem cesarstvu, — koliko tega prediva bi se môglo za Francosko dobiti, — v katerih krajih in od katerih kmetovalcev ali trgovcev in pa po čim cent?

Gledé na dobiček, ki iz te kupčije utegne Avstrijskim deželam doiti, vabim častito družbo, naj, brž ko je mogoče, na navedena vprašanja c. kr. Avstrijsko-ogerskemu gereral-konsulatu naravnost v Pariz odgovor dá.“ —

Da more družba kmetijska poročati general-konsulatu v Pariz, treba, da jej kmetovalci, ki imajo veliko lanénega ali konopnega prediva na prodaj ali si ga upajo po druzih kmetovalcih skupaj spraviti, kmalu naznanijo to in na gori postavljena vprašanja odgovor dadó. Kupčija utegne dobra biti.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 17. septembra 1876.

Rujavo senó,

kako se napravlja in kaj koristi.

Rujavo senó ali rujava mrva (Braunheu) je iznajdba novejših časov; pri nas je ta naprava še celó malo znana, pa tudi v tacih deželah, katerim je znana, so nekateri gospodarji preveč boječi, da bi se je lotili, kakor zasluži.

V časniku družbe kmetijske Tirolske gosp. Jurij Kolb po lastnih skušnjah napravo rujavega senâ z navdušeno besedo na srce poklada.

On trdi, da se ž njim
1) veliko časa in dela, pa tudi
2) veliko krme prihrani.
Vse to dokazuje.

Naj tedaj na prid gospodarjem pred vsem povemo, kako on učí, rujavo mrvo pripravljati.

Senó se ne sme, kakor je navada, suho domú zvoziti, ampak vlažno (feucht); senó se ne sme na senožeti po zraku in solncu posušiti, ampak v sapi ali v svislih na kupih po lastni gorkoti.

Težko je sicer, prav natanko povedati, kako vlažno naj je seno ali koliko vlažnosti naj še v sebi ima, kedar se domú vozi; al par stopinj vlažnosti več ali manj, to nič ne škoduje, in gospodarju zarad tega ni treba preboječemu biti. Vselej naj je pa senó še toliko vlažno, da pri nakladanji in izkladanji sená cvetje, perjiče in seme se še trdno držijo stebelj in ne odpadajo. Utegne pa senó še nekoliko bolj vlažno biti, le tako presno (frišno) ne sme biti, da je še trava.

Ko se je senó domú zvozilo, mora gospodar posebno na to gledati, da se na kupu močno pohodi in stlači. To delo je sicer težavno, ker delavci pri neprenehanem tlačenji veliko vročino strpeti morajo; zato mora gospodar zmirom vpričo biti in včasih sam na kup stopiti, da se prepriča, je li kup trdno stlačen ali ne. Pretrdo ni kup nikoli stlačen; če pa moreš od strane z roko v kup seči, je to znamenje, da je še prerahel.

Čem bolj trd je kup, tem bolj in hitreje se zgreje, tem bolj mokrota iz njega izpuhtí in senó tem bolj postane suho in prhko. Delavci pa morajo enakomerno in neprenehoma stopati po kupu in ga tlačiti; če le enkrat postojé, se ta plast pozneje ne stlači več trdo, senó se ne zgreje enakomerno, vlažnost ostane na tem mestu in senó plesne. Zato ne moremo gospodarjem dosti priporočati, da so sami ali kak drug zanesljiv človek namesti njih pri tem delu pričujoč, ki delavce nadzoruje in jih naganja, da neprenehoma pohajajo seneni kup. Na 100 kvadratčevljev površine se šteje 1 delavec, da seno s pohodom tlači.

Seneni kup ali stolp ne sme pod 4 čevlje in ne čez 20 čevljev visok biti; širok utegne biti kakor koli. Če je kup niži od 4 čevljev, se senó ne zgreje zadosti, vlažnost izpuhtí prepočasi in plesnina se ga loti.

Če pa je kup viši od 20 čevljev, se zgreje preveč, vročina ne more hitro zbežati in senó se potem vname.

Ko je seneni kùp 4 do 20 čevljev visok, se na-nj položí pol čevlja slame, in naj delavci še pol ure tlačijo. V to slamo puhtí vlažnost in tako se odvrne plesnoba.

Ko je tako kùp narejen, že po preteku 3 dni začne v njem vročina, ki postane tolika, da ne moreš roke v njem držati. Odslej mora kup popolnoma miren biti. Čez 6—8 tednov se zgubí vročina in seno je suho in prhko; po barvi je rujavo, sem ter tje je tudi kak listek črn, močno in prav prijetno diší.

(Konec prihodnjič.)

Ali je treba vsako leto obrezavati trto?

Imam brajdo na zidu svoje hiše, ki sem jo dal vsako leto prav pošteno obrezati. Lansko leto obrezal mi jo je v tem stroku dobro izveden mož iz Dolenskega. Vsako leto je bila obrezana o pravem času, kakor sem si zapomnil čas obrezovanja, ko sem na Dolenskem pastiroval — al 9—10 let nisem ne enega zdravega grozda dobil! Preteklo pomlad pa je nisem dal obrezati — in glejte si! — letos je grozdje lepo zdravo in obilno ga je. — Ne smem pa pozabiti naznaniti, da druga leta je sicer lepo cvetelo in jagode nastavilo; ko pa so bile debele ko drobán grah, plesnivati so začele in kmalu po tem so se razpokale ter posušile.

Zdaj jaz tako-le tuhtam: Gotovo je trta preveč „jokala“ — preveč soka zgubila — in ob moč prišla. Ne vem, ali je bil Stvarnik svetá tudi Noetu nauk dal, naj trto obrezuje; skoraj gotovo tega od začetka ni prakticiral in vendar je tako dobro kapljico pridelal, da je bil tako debelega „Matevžeka“ dobil. Zatoraj, če še dočakam prihodnje spomladi, bom nekoliko brajde dal obrezati, nekaj pa ne — in izid mi bo nauk, ki ga naznanim „Novicam“. Experientia rerum magistra. Vse poskusite; kar je dobro, to obdržite!

Onega mrčesa „žabic“, ki sem ga omenil v dopisu v 36. listu „Novic“, ni več videti, in tudi ni čuti, da bi delal škodo; zato ne morem vstreči želji sl. vredništva.

Poleg Kranja. B. V.

Našim gospodinjam nekaj.

* *Kako spoznati, da v platnu ni pavole.* Dandanes se godí veliko goljufij v tem, da se med platneno prejo meša pavola. Gospodinjam, ki se pri kupovanji platna nočejo okupiti, podamo lahak pomoček s tem-le: Košček suhega platna treba pomočiti v olje in olje potem iz platna močno izžeti. Skozi nitke, ki so platnene, se potem skozi svéti, pavolnate pa ostanejo bele. Razloček med skozvidnimi in pa belimi nitkami je tako očiten, da se bele (pavolnate) lahko štejejo, koliko jih je vmes.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta

vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca septembra.

Dné	Leta	
9.	1828.	se je na polji poleg Powric-a v Škociji prvikrat poskusila kosilnica vpričo obilnega ljudstva.
9.	1831.	je kamenje deževalo v okolici Veseliški na Moravskem.
10.	1816.	je bila še le končana žetev v srednji Nemčiji. To leto je bila najslabeja letina tega stoletja zavoljo neprenehanega deževanja; nasledek njen je bila velika dragina žita po vsej Evropi in po mnozih deželah lakota.
13.	1493.	je pater Martyr iz Hispanijole v Ameriki prvo poročilo o krompirji poslal velikemu škofu v Granadi na Španjskem.
13.	1779.	je Pruski kralj Friderik II. oklicati dal opomin zarad neizmernega vživanja kave. V tem razglasu so se brale med drugim sledeče besede: „Presvitli kralj sam je v mladosti izrejen bil s pivno juho (Biersuppe); ona je bolj zdrava kakor kava, tedaj se ljudje tudi zdaj lahko izrejajo s pivno juho.“
13.	1866.	je bila prva velika konjska razstava v Moskvi na Ruskem.
15.	1852.	je umrl Janez Ludovik Metzger, vrtnarski ravnatelj v Heidelbergu na Badenskem. Ta mož si je neumrljive zasluge pridobil za omiko prostega ljudstva in povzdigo sadje- in vinoreje; bil je tudi izvrsten ljudski pisatelj.
15.	1858.	se je oklical cesarski patent, ki je desetino odpravil in namesti nje odškodovanje vpeljal grajščakom na Erdeljskem.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijska tabora,

v katerih bo gospod Piskar predivstvo po Belgiškem načinu razkladal v nedeljo 24. dne tega meseca v Stari Loki na Gorenskem, v Šmartnem pri Litiji na Dolenskem pa v nedeljo 1. dne prihodnjega meseca, in če treba, tudi sledeča pondeljka, sta po dopisih, ki jih je družba kmetijska prejela od c. k. okrajnih glavarstev v Kranji in v Loki, dovoljena.

Podpisani odbor tedaj naše gospodarje, stare in mlade, ki želijo ta brezplačni poduk slišati, še enkrat vabi, naj pridejo od blizo in daleč oklicane dni v Staro Loko ali Šmartno pri Litiji.

Glavni odbor družbe kmetijske.

Muzikalne stvari.

6. občni zbor Cecijilenega društva v Gradcu.

V 36. listu so tudi „Novice“ priobčile vabilo k udeležbi navedenega zbora; naj danes nekoliko povemo o izidu njegovem.

Pred vsem se nam treba zdi, cilj in konec tega društva na kratko razložiti našim čitateljem.

Cerkvena muzika, ki so jo do srednjega veka (kakor znanstva in umetnosti v obče) gojile le osobe duhovnega stanú, je malo po malo tako plitka postala, to je, od svojega prvotnega izgleda — Gregorianskega korala — tako se oddalila, da je cerkev že nameravala figuralno petje pri službi Božji odpraviti. Palestrina (najslavniši mojster stare Rimske muzične šole, l. 1571. kapelnik v cerkvi sv. Petra) je s skladbo svoje odlične maše „missa papae Marcelli“ rešil figuralno petje v cerkvi, tako, da je poleg koralnega petja dopustila tudi figuralno. Med tem pa se je svetovna godba od cerkvene sčasoma emancipirala in na svoje lastne noge postavila. Dospevši na znatni vrhunec svoje popolnosti se je pa instrumentalna muzika (orglje, prav za prav cerkven instrument, so bile odnekdaj do-

puščene) po jezuitih v naše katoliške kore na kvar cerkveni muziki vpeljala. Od onega časa se sme reči, da se v cerkvah ni več glasila cerkvena muzika, ampak slišala se je le muzika v cerkvah, in tako daleč žalibog je prišlo, da dandanes v cerkvah slišimo melodije posvetnih pesem, burk in oper, in da še letos so se v naših mestnih in predmestnih cerkvah razlegale zdravice, popotnice in poskoknice.

Odstraniti to grdo nespodobnost iz cerkev se je pred 8 leti v Regensburgu na Bavarskem ustanovila Cecilijina družba pod predsedstvom dr. Fr. Witt-a, ki 2 časnika z muzikalnimi prilogami, eno pod naslovom: „Musica sacra", drugo pod imenom „Fliegende Blätter für kathol. Kirchenmusik" izdaja. Oba časnika s 24 listi in 24 dokladami dobivata se po pošti za 2 gld. in par soldov, tedaj skor po nič, le v ta cilj in konec, da bi se zopet pravi cerkveni muziki pot odprla v katoliške cerkve.

Ker pa vsem prijateljem prave cerkvene glasbe ni mogoče, dohajati v Regensburg na letne zbore, zato družba v različnih krajih napravlja zbore, in tako bil je 6. občni zbor letos v Gradcu.

Ker nam prostor našega lista ne dopušča, obširno o tem zboru in njegovih produkcijah govoriti, naj zato omenimo na kratko le to, da sila veliko najdragocenih biserov stareje in novejše cerkvene muzike se je v stolni cerkvi v Gradcu izvrstno čulo od pevskega zbora, ki je štel okoli 50 pevcev, katere je nad 500 deležnikov, kakor po domače pravimo, prav „z andohtjo" poslušalo, ki so prišli od vseh krajev Evrope.

Mili naši domovini bo pa ta 6. zbor Bavarskega Cecilijenega društva še posebno v tem obziru na veliko korist, da se, kakor slišimo, snuje zdaj tudi pri nas enako društvo, katerega protektorat blagovoli neki prevzeti gospod knezoškof dr. Pogačar. Ako se blagi namen izpelje, bode se kmalu po vsej Sloveniji gospod Bog slavil s pravo cerkveno muziko, na katero že 8 let dela voditelj muzike naše stolne cerkve, in katerega posnemati so začeli na koru naše frančiškanske cerkve in že tudi sèm ter tjè po deželi: „omnia ad majorem Dei gloriam".

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje in konec.)

Ko so bili Dunajski pevci na „Kreuzbergu" odpeli, se vrnemo v mesto nazaj. Pri obedu se zmenimo, da se, ker smo Celovca se že po vsem nagledali, ob dveh popoldne po železnici peljemo v Poreče ob Vrbskem jezeru z namenom ohladiti si pregreta in prašna telesa v mlačni vodi jezera. Poslovivši se prisrčno od Celovških narodnjakov in prijateljev, katerih je bilo mnogo prišlo nam k „Sandwirthu" prijetno družino delat; poslovivši se tudi od groznega zmaja na glavnem trgu, kateremu smo zamerili le to, da ni po noči šinil raz stala ter z vedno zijajočim žrelom pohrustal po mestu visečih Pruskih in Nemških zastav, se podamo na kolodvor, v čegar veži je bila velika gnječa, ker so se z istim vlakom hoteli odpeljati tudi Dunajski pevci na górenje Koroško nekam. Eden izmed nas kupi za vse nas vožne listke do postaje „Marija na Vrbi", na to se rinemo skoz množico na notranji prostor kolodvora, kjer je vlak že čakal. Ko se bašemo skozi čakalnico, vidimo, da so Dunajčani danes najbrže tu obedovali, ker jih je vse polno sedelo za mizami na pol izpraznjenimi. Videli so se nam vsi prav miroljubni in prijazni ljudje, ki so se prišli le razveseljevat, nikakor pa nemško kulturo prodajat v Celovec.

Al čujmo! kaj je to! Tam v kotu se vzdigne človek po vnanjem zeló kakemu mesarju podoben, v znani obleki požarnega stražnika. To ni Dunajčan; to se brzo vidi ali marveč sliši, ko jame v nemščini, zeló Ljubljanskemu „kuheltajč" podobni govoriti — v roki držaje na pol spraznjen vrček piva. In kaj govori? Težko je umeti globoko skrivnostnega govora zapopadek; mi se tudi ne trudimo, da bi dohajali z ušesi dolge njegove tirade, katerih se je iz Prusaških listov na pamet naučil in tako le slabo pogrete podajal mirno jedočim Dunajčanom ter pačil jim ž njimi apetit. „Deutsches Land — deutsches Volk — deutsche Männer — deutsche Herzen — deutsche Zunge — deutsche Treue — deutsche Macht — deutsches Bier — deutscher Wein — deutsche Cultur" — sploh le z „deutsch" je bil osoljen in zabeljen njegov ričet, ki pa veselih Dunajčanov ni nič kaj navdušil, ker so ob koncu govora vidno neradi vstali in trkali s kozarci na zdravje — sami niso vedeli — čegavo.

„I, kdo je ta gospod, ki se tako navdušeno péha za nemštvo? Gotovo je mož iz Nemčije?" Tako vprašam tik mene stoječega Celovčana. „Ej, kaj še!" mi odgovori: „ste gotovo tujec, da ga ne poznate." In ko jaz temu pritrdim, nadaljuje: „To je naš „feuerwehrhauptmann" — po rodu Slovan —". „Hvala", mu sežem v besedo, „drugo že vem. Zato mož tako rad nemške otrobe veže. Prav tako, kakor pri nas v Ljubljani naši renegati!"

Zadnje besede govorim — se vé da — le zá-se, ker se bojim, da bi ušesom Celovčana ne bile neprijetne. Al motim se, kajti on sam prične vnovič: „Je sitnež! Povsod hoče govoriti in moti s tem vsako zabavo. Kjer je on, še človek ne more v miru jesti in piti." „Tedaj je prav petelin!"

„Da, da, petelin je, ki pa se oglasi povsod le, kedar treba ni", odgovarja Celovčan, Nemec, in mi stisne prijazno roko k odhodu.

„Prav kakor jajce jajcu so si ti hujskači povsod podobni", pravim svojemu tovarišu Ljubljančanu, ki mi prikima. „Kakor je turčin ali poturčenec hujši od pravega Turka, tako so tudi slovanski renegati hujši in strupenejši od pravih Nemcev; z Nemcem se dá porazumeti in shajati, z nemčurjem nikakor in nikdar nikoli ne."

V tem zapoje zvonček in konduktêr upije „einsteigen". Ljubljanski popotniki se spravimo skup v en voz, bilo nas je še trinajst; vožnja do Marije na Vrbi nam je kratka in prijetna.

Prvo, na kar smo v Porečah mislili, bilo je kopanje. Podamo se tedaj k jezeru in potopimo sparjena telesa do glave v vodo, ki je imela ta dan 21 stopinj gorkote. Po kopanji gremo ogledovat nekoliko tamošnje naprave, ki so res lepe in vsega pripoznanja vredne. Srečen, kdor bi mogel tam v kateri lično sezidanih vil „procul negotiis" svoja navadna opravila opravljati!

Naša majhna družbica se je po vsem tem prav živahno in prijetno zabavala, ob osmih pa je pridrdral vlak, ki nas je potegnil do Beljaka in od tod po kratkem počitku do Ljubljane, ko smo namreč z vozov južne preselili se v vozove Rudolfove železnice. Vožnje ne bom popisoval; le to omenim, da je bila zopet mučna, čeravno hitreja od one v soboto večer, ker nam je zaspanec nagajal, vozovi pa so bili prepolni, da bi se bilo dalo spati. Vrh tega nas je budil po postajah glas čuvajev, ki so postaje klicali, se ve da le po nemški, kar je bilo v „Novicah" po pravici že grajano.

*

Tako smo dospeli srečno v Ljubljano. Vtis tridnevnega bivanja in potovanja na Koroškem bil je v obče prijeten, ostali nam bodo vedno v prijetnem spominu posebno izobraženi Koroški Slovenci, med temi v prvi vrsti častiti udje odbora za Janežićevo slovesnost. Oni gotovo niso krivi, če na Koroškem nismo našli vsega, česar smo se nadjali, marveč krive so sedanje nam Slovencem žalibog povsod nemile razmere. Zato jaz slovenskemu narodu Koroškemu ne želim v prvi vrsti nič druzega, kakor prav veliko mož Janežičeve vrste, posebno pa političnih buditeljev, kakor je na pr. slavni poslanec g. A. Einspieler. Potem bo tudi na Koroškem majka Slava imela več dobrih in pridnih otrok.

Predno sklenem te svoje popotne črtice, naj mi bo dovoljeno, zapisati tù še nekaj, kar me je zeló v srce zbodlo, kar je pa žalibog deloma ključ uganjki, zakaj slovanska ideja vkljub vsemu prizadevanju vnanjemu na Koroškem nič kaj ne more prodirati.

Na poti od Leš do Št. Jakoba nazaj došel sem dva kmeta, s katerima sem se spustil v pogovor. Pri tem zapazim, da sta možá sicer nekoliko izobražena, al o političnih dogodbah malo podučena. To se mi čudno zdi, zato ju prašam, če kaj bereta. Odgovor je ta, da kmet, ki hoče pri sedanjih slabih časih in obilnih davkih shajati, nima nič časa odveč za branje. „K večemu ob nedeljah in praznikih“, pravita, „je nekoliko časa, al, če nam nihče ne pové, kaj naj beremo, si sami ne vemo pomagati.“ „I, saj imate gospode duhovne“, vgovarjam jaz, „ti vas gotovo napeljujejo k branju sedanjemu času primernih knjig in časopisov ali vam jih celó posojujejo, da jih berete.“ „O, gospod“, odgovori drugi kmet, „na ta način naših razmer ne poznate. Pri nas je tako. Brž ko kdo v šolo gré in se nemščine nauči, ne briga se za slovenščino, posebno tak, ki ne izštudira vseh šol. Učitelji so večidel pokorni sluge viših uradov in ubijajo našim otrokom nemščino v glavo, kolikor koli morejo. Sploh je žalostna prikazen pri nas ta, da vsak, ki se kaj več uči, ko orati in mlatiti, noče več po domače govoriti, ampak se neprenehoma z nemščino pači. Zato tudi mi vsakega, ki je v količkaj gospôski suknji, ogovarjamo nemški in prav čudno se nam je zdelo, ko smo slišali danes Ljubljanske gospode med sabo in z nami slovenski govoriti.“

Vsak si lahko misli, kako poparjen sem bil po tem odgovoru. Obrnil sem se potem v Celovcu do necega odličnega duhovnika, in ta mi je potrdil, kar sem zvedel iz kmeta priprostih ust. Kako bi mogel, kar sem slišal na lastna ušesa, na pr. župnik slovenske fare reči, da o dr. Bleiweisu še ni nič bral niti slišal! Jaz nisem kriv, če ta resnica kakega duhovnika ali učitelja zabolí, kajti zapisal sem, kar sem slišal in videl, sicer prepričan, da tudi na Koroškem je izvrstnih narodnih mož v vrsti duhovnov in učiteljev ljudskih.

J. A.

Pogled v Turčijo.

Šege in navade Turkov.

(Konec.)

Tudi pečí in kaminov nimajo Turki. Da se grejejo, imajo bakrene ali lončene kotliče, „mangal“ imenovane, ki jih postavljajo poleg zofe. Večkrat postavljajo tak kotlič pod okroglo ali čvetero-voglato mizo, pregrnjeno s preprogami, katerih ena seza od vseh straní do tál, da varuje gorkote, ki jo daja skopo v posodi nasuto oglje. Klop z blazinami je postavljena okolu mize, da lahko sedí na njej mnogo osob. Mizi taki pravijo „tandur“. Kedar se naredí mraz, ženske vedno sedevajo okoli „tandurja“.

Ženske stanice ali „harem“ so od drugih sob vedno oddaljene in zvezane so le z mostovži s stanovanjem možkih. Ta uredba zahteva mnogo sób, kar Turki zeló ljubijo. Skoraj vsak bogat ali premožen Turek ima razven svojega stanovanja še svoj „kiosk“ ali „paviljon“, kjer biva poleti. „Kiosk“ je štiri-voglat ali okrogel, lesén, pobarvan znotraj in zunaj, olepšan z zrezljinami in ima mnogo linic z vratci ali mrežicami, kar namestuje okna. V „kiosku“ so zofe, tlà so pogrnjena s preprogami.

Mohamedanom dovoljuje prerok imeti po več žen. V odločenem delu hiše stanujejo ženske kakor v samostanu. V harem je vstop vsem tujcem moškega spôla prepovedan. Spôla sta tù tako strogo ločena, da ne eden služabnik, niti evnuh ne smé priti v harem. Ženskam strežejo samo robkinje. Sorodniki, bratje, očetje itd. smejo obiskavati svoje sorodnice sestre in hčere edino ob bajramovih praznicih, ob ženitvanjskih dnevih in kedar se obrezujejo otroci, a tudi takrat je robkinjam dolžnost navzočim biti. Samo najbližji sorodniki, katerim postava prepoveduje zakon, smejo govoriti z gospodinjo, ako tudi ni zakrita s pajčolanom. Zdravniki smejo obiskavati bolno Turkinjo le v navzočnosti moževi ali nje robkinj. Zdravnik ne smé potipati žile, ako ni roka pokrita z mušljinom.

Kedar se gredó ženske kopat, svoje sorodnike obiskat, na trg ali na izprehod, spremljati jih morajo druge žene in robovi. Žene viših stanov se redko kedaj javno vidijo. Ni namreč dostojno, da bi hodile iz doma, ako ni neizogibno potrebno. Zato se vidijo po Turških mestih navadno preproste ženske, a tudi te so zakrite in hodijo zeló pozorne ter ne govoré skoraj z nikomur.

Najimenitnejše in skoraj edine domače svečanosti pri Turkih so ženitovanja.

Postava dovoljuje Turkom trojno zavezo. Turek se ali poroči z ženo, ali si jo najme ali pa kupi. Ženitva se sme obhajati samo v četrtek večer, kajti petek je Turkom naša nedelja. Način, po katerem si Turek vzame eno ali več žen, se imenuje „kapin“ in ne zahteva druzih ceremonij, nego da se oglasi par pri kadiju in se zaveže, do določenega časa hraniti in oskrbovati osobo, katera se mu bode naznanila in katera mora dati privoljenje. Oče možev ali dva druga sorodnika morata to potrditi. Mož se zaveže, da bode, ako mu jih „Alah“ nakloni, skrbel za otroke, in če morebiti zapodí ženo ali mine določeni čas, da jej izplača gotovo vsoto. Takih zakonov otroci imajo enake pravice z drugimi; očetu jih je rediti, če tudi zavrže mater. A take ženitve so redke. Tretjega redu poroke so, da se kupujejo robkinje (sužne). Takih zakonov otroci so prosti in imajo pravico do zapuščine očetove.

Drugi domači praznik pri Turkih je obrezovanje. Ni sicer neobhodno potrebno, da bi bil vsak Turek „obrezan“, kajti, ako se je zamudila ta operacija v mladosti, lahko zdravnikovo potrdilo oprosti te dolžnosti. Neobrezan Mohamedanec „akhalf“, se nič kaj ne spoštuje in pred sodnijo nima veljave. Turška detca obrezujejo v 7. letu. Opravilo se vrši doma v rojstni hiši v navzočnosti sorodnikov, prijateljev in „imana“ (turškega popa) bližnje mošeje. Izvrševalci se imenujejo „sunet-džib“ in obrezujejo z britvijo. Prihodnjih 8 do 10 dni napravljajo stariši obrezancu različne veselice ter ga vodijo nekako ponosno okrog. Olepša se mu obleka, osobito turban sè zlatimi in srebernimi porticami in čopi. Običajno je, da se tedaj žrtvuje oven ali kozel; tudi se delí obilo miloščine. Sultani razkazujejo pri takih priložnostih ves svoj kras in svojo mogočnost.

Politične godove Turki praznujejo z obhodi in pri tej priliki izkazujejo vse svoje bogastvo. Taki prazniki so, kedar nastopi nov sultan prestol, ali se rodi cesarsk princ, ali se nasadí zastava prorokova, ali ako odide veliki vezir na vojno itd. Sveta zastava, „sandžeak-šerif", se spoštuje, kakor svetinja prorokova. Ona navdušuje vernike in je že delala v zgodovini čudeže.

Oba bajramova praznika sta edina verska praznika Turkom. Prvi „id-fitr" (t. j. prelom posta), praznujejo prvega meseca „ševal", po „ramasanovem postu", drugi „kourban-bajram" (t. j. velika noč) 60 dní zatem, pada na 10. dan meseca „silhidžeh". Ker Mohamedanska pratika ne računa po solnčnem, temuč po mesečnem letu, tedaj se primeri, da imenovana praznika v 33 letih se praznujeta v vseh letnih časih. Prvi bajram imel bi trpeti le en dan, a ljudstvo mu pridá še dva dni; drugi trpí štiri dni. Edino teh sedem dní se ljudstvo udaja veselju in kratkemu času. Vsak praznik bajrama se opravlja velika molitev ali velikonočna pridiga (ako se tako sme imenovati) le enkrat in sicer eno uro pred solnčnim vzhodom, poleg tega pa se še opravljajo velike ceremonije.

Te dni sprejema vladar zarano voščila različnih stanov in ide z mnogo obilnejšim in sijajnejšim spremstvom nego vsak petek v mošejo. Ministri in dostojanstveniki, mufti, kadi in drugi uradniki morajo biti navzoči, drugi ulemi pa, ki morajo pri „opasanji meča" poviševati slavnost, pri tej priliki niso priče. Oba bajramova praznika so zaprte vse prodajalnice. Obrtstvo in delo počiva v teh sedmih dnevih. Tudi ubožec si tačas omisli novo obleko. Sorodniki in prijatelji se obiskavajo, voščeč si vesel praznik in samo tedaj si stiskajo roke, se objemljajo in tako značijo svoje nasprotno nagnjenje.

S tem pa so tudi Turške veselice pri kraji. Nikdar ne čuješ med ljudstvom vriska in hruma, ne vidiš javnega plesa niti ne igre. To vse je prepovedano. Turek se najbolj veselí, ako tih in molčeč, počasnih korakov se sprehaja po cestah in bližnji okolici. Prijatelji in sorodniki gredó v kardelih od deset do petnajst mož skupaj obiskavat svojih znancev, a mudé se tam le malo in zopet gredó dalje. Na javnih prostorih in sprehajališčih se tudi včasih zbirajo, kadé tobak, pijó kavo in se pogovarjajo z največo malomarnostjo o svojih domačih in tujih zadevah. Po A. pl. Bese-tu.

Naši dopisi.

Iz Maribora 12. sept. A. O. (*Vinska razstava*) se je včeraj odprla. Zbor vinorejcev na dvorišču više realke je odprl Štajarski c. k. namestnik baron Kübek z nagovorom, v katerem je povdarjal važnost vinske razstave. Potem je mestni župan dr. Reiser v imenu Mariborčanov pozdravil goste. Razstavljenega vina je obilo, celó grozdja je precej. Maribor je nališpan in s zastavami okinčan. Koj včeraj se je ustanovila sodnija (jury), ki bode sodila razstavljena vina; razdelila se je v 2 vrsti. Jez kot sodnik sem z dr. Roeslerjem poročevalec o neštajarskih vinih. Gospoda Perme in Vrtačič, kot sodnika od Kranjske kmetijske družbe izvoljena, izvršujeta marljivo svojo nalogo. Da sl. vredništvo „Novic" vse na drobno izvé, kaj se godí ta teden tukaj, dobilo bo „Marburger Zeitg."

V Gorici 16. sept. — Letos enkrat menda je bilo; pisal sem nekaj „novic", ali v Ljubljani ste mi to popravili in natisnili — „novosti." Hm! — sem si mislil; meni sicer to ne gre v glavo, ker „novost", kakor mi uho pravi, je „Neuheit", ne „Neuigkeit". Ali — ker skoraj vsi časniki, kar je par let sem, pišejo „novost", moram se tudi jez podvreči šesti „velesili". (Tudi lepa beseda!) V zameno pa za „novost" moram jez novotarjem ponuditi besedo „starost" — ne v pomenu „das Alter", ampak „veraltete Nachricht". Po tej visokoučeni jezikoslovski razpravi sprejmite tedaj nekaj „starosti". — Vsak ptič svoje gnjezdo hvali; tako tudi jez našo lepo Gorico (Pst! — ne našo — samo lepo!). Novi trg za zelenjavo odprt, kakor sem sporočil, od 4. septembra, je kaj prijeten; s tacim se ne ponaša vsako mesto. Naše starešinstvo pa nam misli napraviti še nekaj druzega lepega — nov farovž pred véliko cerkvijo in smemo tedaj zanašati se, da zgine od ondot v kratkem tisto grdo staro poslopje, ki je mesto in njega zastop predolgo sramotilo. Tudi za novo pokopališče, v „Novicah" (ali ne — „Novostih"?) že večkrat omenjeno, se bodo začele priprave; 50.000 gold. je za zdaj za-nje odločenih. Slednjič bomo zidali tudi kopel tik mestnega vrta, za katero je preudarjenih 34.000 gold. Vse te reči z mnogimi druzimi vred so se razpravljale v starešinstveni seji 10. t. m. Najglasovitiša zadeva tiste seje pa je bilo Favetti-evo vprašanje ali imenovanje novega municipijskega tajnika. Dr. Deperis-ovo dolgo poročilo je bilo — apologija Favetti-eva proti vladi, katera F.-a za tajnika noče. — Tisto prošnjo Goriških meščanov, da naj bi se v okom prišlo čedalje rastoči razuzdanosti in surovosti nižih, rokodelskih itd. stanov, je poslalo starešinstvo c. kr. namestništvu v Trst. — V spomin letošnje posvéte Oglejske bazilike so podelili naš prevzv. knezonadškof ondašnjemu fajmoštru in njegovim naslednikom častni naslov „Arciprete" (nadmašnik). — V Devinu nam je 6. dne t. m. umrl eden najboljših naših duhovnikov, zgledni pastir, gosp. dekan mons. Štef. Dolijak. Pogreb 8. septembra dopoldne v zgodovinsko slavni cerkvi Št. Ivanski (ki je mater et caput vsega spodnjega Krasa) je bil nenavadno veličasten. — Pretekli četrtek 14. t. m. je bil v Gorici dan za seje; nič manj ko 4 društva so imela tisti dan zborovati — „Gorica", „Soča", „Sloga" in „Slavec"; do seje pa je prišlo samo pri „Slavec"-u. Grdo deževno vreme in nekaj znabiti tudi mlačnost društvenikov sta bila kriva, da ni prvim trem bilo mogoče seje pričeti. Odloženo je vseh 3 zborovanje na 28. dan t. m. „Gorica" in „Soča" se imate razpustiti. Ad vocem mlačnost! Te dni se imajo voliti po naši deželi možje volilci za deželne volitve, ki bodo brž ko ne prve dni oktobra. Do sedaj pa ni še čisto nič volilnega hrupa. Ker imamo že davno spravo dognano, ne bo letos menda nikake volitvene agitacije; (se ve pa, da duhovnikov ne izbrati za volilce!!*) Kar se mlačnosti — vsaj dozdevne — tiče, ima znabiti v marsičem svoje vzroke. Meni prihaja tu na misel neka anekdota iz naše domače zgodovine; pripovedoval nam jo je naš rajnki gimn. profesor gosp. B. V. naši Furlaniji, kakor drugod, je bilo v prejšnjih časih nekaj samostanov. Neka samostanska sestra-láika je hodila — prav za prav jezdila — na biro. Osel ji zaide v njivo past se po mladi zeleni pšenici. Uboga nuna — krotka, pobožna, je osla poganjala naprej z rahlo besedo „Eri con Dio"! — „êri con Dio"! — ali trmasti osel se ne zmeni za njene mile besedice. Kar na enkrat priteče kmet — lastnik tiste njive — in zareži na-njo: „Zakaj ne spravite osla z njive"? Ona: „Saj ga poganjam" in začne vpričo njega goniti: „Ma êri con Dio"! Kmet: „Ce, ce — êri con Dio; — êri Diáu! — ši diš". **) In to rekši mu zasmolí eno s palico. Na to je

*) Je li to „Staatsgrundgesetz" za toliko číslano „spravo"? Vred.

**) „Eri" je beseda, s katero Lahi osla gonijo. Kar je kmet rekel, je to-le: „Kaj, kaj — hodi z Bogom! — hodi h-č! — se reče. Pis.

osel brž zbezljal s polja. „Vidite — je rekel — da je šel.“ — S tem hočem reči, da, če oznanila, vabila, poduki, če rahle sladke besede politiške mlačnosti gledé na volitve ne premagajo, ne bo drugače, ko lotiti se ojstrejih pomočkov. Sicer je vedela „Neue fr. Presse“ te dni že povedati, da so klerikalci in mladoslovenci („Presse“ ne vé, da jih več ni) zastran kandidatov edini. Jez menim, da je Turški list ta pot dobro podučen. — Še eno „starost“. Nekdanji gostilničar tukajšnje čitalnice g. K. se je pretekli teden na Sočkem mostu v glavo ustrelil in v Sočo zvrnil. Našli so truplo čez nekaj dni v Stračicah; komisija je konstatirala samomor.

Iz Brezij na Gorenskem. — Romarska naša cerkvica imela je 4. t. m. veliko čast, da so jo obiskali knezoškof Graški Zwerger.

Iz Horjula. — Tudi nam je za véliki altar naše cerkve naredil podobo — podobo sv. Marjete — domači naš mojster slikarstva J. Šubic ter jo nam poslal iz Rima, kjer še biva. Vse jo hvali in ljudstvo je prav zadovoljno ž njo.

S Črnega vrha pod Polhovim gradcem. — 3. dne t. m. je bila pri nas volitev občinskega zastopa; za župana je bil izvoljen Janez Peternel, za svetovalce pa Janez Sova, Luka Osredkar in Lorenc Ravnikar.

Iz Ižke Loke. — Pri volitvi 27. dne u. m. so bili Janez Gams za župana, Janez Jarc, Martin Gabrovšek in Janez Ciber za svetovalce izvoljeni.

Iz Črnuč poleg Ljubljane. — Andrej Šmon je bil za župana, Janez Ramovš, Josip Justin in Matija Čibašek pa so bili za svetovalce pri volitvi 7. dne t. m. izvoljeni.

Iz Kranja 10. sept. — Ker od tod bralci „Novic“ že dolgo niso nobenega poročila prejeli, naj jim jaz, popotnik, ki sem nekoliko jako prijetnih dni doživel v nekdanji „prestolnici mejnih grofov Kranjskih“, poročam marsikaj. — Kranjsko mesto napreduje o marsikakem obziru in to osobito o stavbah; to je očitno. Že je dodelana lepa nova cesta k novemu železnemu mostu, ki bode čez Kokro na tistem mestu, kjer se je pred več ko 40 leti podrl od tadanjega okrajnega komisarja Višnarja nesrečno zidani most, menda že do vseh svetih popolnoma dodelan. Cesta in železni most (iz Körösieve tovornice v Gradcu) se delata na državne stroške. Velikansk bode pogled na ta most, ki bo kakih 20 sežnjev visoko nad strugo Kokre visel v zraku! Al ne to, da bode popotnik občudoval most, ki mu ga morebiti v Avstriji ne bo para, je njega največa vrednost, temveč to, da prestane po njem hudo trpljenje živine in vozov po sedanji poti iz Kranja in v Kranj čez Kokro, in da dobodo mestjani zložno sprehajališče na prijazno stran unkraj Kokre. Če županstvu obveljá odstraniti strah nekaterih Kranjcev pred drevjem in zasaditi novo cesto z drevesi, ki bodo potujočim senco delala, bode to mestu gotovo na velik dobiček, kajti kar nekdaj ni bilo, dandanes je prav navadno: premožni Dunajčanje, Tržačanje, Ljubljančanje in še drugi hitijo poleti iz soparnih velikomestnih prebivališč na deželo in Bled, Polče, Dovje, Lesce, Škofja Loka, Šenpeter pri Kranji, Kamnik itd. so polni tujih gostov — le Kranj je zapuščen, le-sem nikogar ni, čeravno je lega tega mestica jako krasna. In zakaj ne? — zato, ker nikamor ne moreš v senci, pod katero se more priti v naročje mile narave. S tem pa, da se tako imenovani „sommerfrischlerji“ odtegujejo Kranju, odtegne se meščanom vsako leto veliko dohodka. In koliko neki polju škoduje ob cestah le kot drevored zasajeno drevje? Skoraj nič! Vsaj vidimo po druzih deželah, kjer imajo skrb za obilen pridelek sadja, celó velike ceste memo polja zasajene s sadnim drevjem: tepkami, orehi itd. Predragi Kranjci! otresite se tedaj strahú pred le domišljeno škodo, vsaj z drevesi poleg ceste zasajenimi ne stvarite gozda na polji, in vedite, da o suši in hudi vročini malo sence celó dobro dé polju. Zakaj tedaj bi se bali nekoliko dreves ob cesti skor tako, kakor se stekli človek bojí vode! Pametni možje! dajte slovó drevobojazni, vsaj bo gotovo le na korist vašemu mestu! — Z velicim veseljem sem ogledaval napravo novih vodnjakov z ličnimi kamnitnimi jerini: enega poleg tako imenovane „stare pošte“, kjer je nekdaj grda luža bila, in druzega v ulicah poleg Pavšlarjeve hiše, tretjega pa popravljenega v ulici pred gradom. V vse je iz „škrlovca“ Savina voda napeljana po vodotočih, ki se sicer bolj rabi za gospodarske potrebe, nego za pijačo, kateri služita druga dva javna vodnjaka, med katerima posebno vodnjak „pred farovžem“ izvrstno dobro pivno vodo toči. In tako ni več resničen oni pregovor, ki ga Valvazor omenja v svoji slavni knjigi „Ehre des Herzogthums Krain“ leta 1679., ko se je reklo, da v „Kranju je več vina nego vode.“ To je gotovo napredek, s katerim se národni zastop Kranjskega mesta ponašati more. — Če temu dodam še to, da Kranjsko mesto kinča res krasna palača, ki si jo je za svoj „tuskulanum“ sezidati dal prečastiti gospod knezoškof Vidmer, — da je „škofiji“ (tako narod imenuje škofovo poslopje) bližnji farovž lično popravljen, — da se ravno zdaj popravlja cerkvica v „pungratu“ z zvonikom vred na stroške blagega župnika v pokoji gosp. Tomaža Sežuna, ki je v ta namen daroval 1500 gld., — in da starodavno podrtijo Kreuzbergerjevo pri vhodu v glavne mestne ulice preziduje g. Kilar v čedno hišo, vidi se očitno iz vsega tega, da je istina, da se „Kranj ne „puca“ samo in lišpa, ampak da tudi se oskrbuje s koristnimi napravami. — Naj o popisu mestnih stavb omenim tudi šolsko poslopje, katero sem memogredé ogledal in pri tej priliki izvedel, da je mestno županstvo že dvakrat se brez vspeha obrnilo s prošnjo do c. k. ministerstva nauka, naj bi stroške za notranje šolske potrebščine gimnazije, ki jih nosi mestna blagajnica, na državno blagajnico prevzelo. Ako se pomisli, da je mesto na lastne stroške poslopje za gimnazijo zidalo, vso notranjo opravo omislilo in 600 gold. za nakup učnih pripomočkov doneslo, za kar se je pri Ljubljanski hranilnici zadolžilo in zato novih davkov mestjanom naložilo, bilo bi mesto tem več naprošene državne podpore vredno, ker je znano, da Kranj ni premožen in da železnica — naj sl. ministerstvo popraša le trgovce in obrtnike — mu več škode donaša ko dobička. Tudi velika večina učencev, kakor šolska poročila kažejo, ni v Kranji domá, ampak je iz druzih Gorenskih krajev, za katere mestjani pač nimajo dolžnosti stroškov si nakladati, in to tem manj, ker obiskuje mnogo Gorenskih revnih učencev gimnazijo, katerim tukajšnji dobrotniki milošnjo dajejo. Utegne mi pa kdo zavrniti: „vsaj imate pa tù gimnazijo z narodnim učnim jezikom, in to tudi je kaj vredno.“ Vsaj to ni res! Kar je vlada samovoljno leta 1870. nižo gimnazijo Kranjsko prestrojila v realno gimnazijo, je slovenski učni jezik slovó dobil, mestni blagajnici pa naložilo se je po tej prestrojitvi še več denarnih bremen. Tako je z novo osnovo gimnazija zgubila, kar je imela, dobila pa, kar mesto še bolj teží. Naj bi gledé na te faktične razmere županstvo ne nehalo trkati na vrata ministerska. Če je še kaj pravice na svetu, odpreti se mu morajo, da tudi Kranjska gimnazija dobí to, kar dobiva Ljubljanska in Novomeška. Če pa sl. ministerstvo pravi, da zarad neugodnih državnih financ ne more vslišati prošnje, lahko se najde pomoč v tem, da Kočevska gimnazija prestane, za katero ima država mnogo stroškov celó brez potrebe, kajti za peščico

Cisto + [illegible] je bila gimnazija s realnim razredom v slov. spremenjena [illegible] + Ni res tam. 7 vstanovo realne gimnazije [illegible] je bila slovenščina v ta vstav). Poleg leta 1871 se je ta prestrojba vršila s celo [illegible] prvi trije letniki (1871, 72 in 73) realne gimnazije so tekali v slov. jeziku. 1874 se je na novo pričelo glasiti. Program de

nemških Kočevarjev pač ni vredno, da ima Dolenska stran dve gimnaziji, kajti po isti meri smela bi Gorenska stran za peščico nemških Weissenfelserjev skoro da zahtevati tudi gimnazijo. Naj bi vlada raje tri gimnazije na Kranjskem iz državne blagajnice dostojno vzdrževala, namesti da je mačeha Kranjski. — Pa že predaleč sem iz Kranja zašel drugam; naj se zato zopet vrnem nazaj v mesto in še kaj druzega povem. — Kjer je v kakem mesticu čitalnica, čudno je to, da ondi mora tudi nemška kazina biti „ad majorem Germaniae gloriam", čeravno čitalnice vse imajo tudi nemških časnikov! Če se v velikih mestih ločijo ljudje na dvoje, troje itd., no! se temu ni ravno čuditi; če pa v majhnem kotiču, kjer drug druzega do srajce pozna, se domači ločijo na dvoje, da eden druzega ne okuži, to vendar je prekomično! Žalibog, da ravno ces. uradniki v tacih majhnih mestih delajo razpore in snujejo kazine! Kranj, hvala Bogu, vendar še ni na Pruskem, ampak trdno stoji na zemlji slovenski; al ni tedaj zgolj ironija na domači kruh, če zraven čitalnice a tout prix mora biti še kazina? Pa pustimo taka premišljevanja, s katerimi se bob v steno mečemo, dokler Avstrija ne pride do spoznanja same sebe, da ni nemška, ampak samogonarodna, Kranjci pa prerinejo do tega, da razen vseljenih tujcev, nekoliko nemških Kočevarjev in Weissenfelserjev vsi so Slovenci. Ko pridemo do tega — in morebiti ne bo več toliko Save v Črno morje steklo, kakor je je dozdaj — kazali bodo potomci naši ljudém „nemško kazino" v Kranji, v Novemmestu itd. kot „raritäten-kabinete." Kamo pa se pride po taki ločitvi? Do tega, kjer dandanes vidimo tujko kazino in domačinko čitalnico — vsako na skromnem prostorčeku. — Interesantno je, kar sem slišal o volitvah mestnega zastopa. Narodna stranka, to je, domači mestjani, so si zmage v 3. in 2. razredu gotovi; volili so svojih 8 odbornikov, katerim se nemška, to je, stranka tujcev ni celó nić upirala, zato pa jej je domača stranka poslala „ein weisses Blatt", na katerega naj zapišejo svojih 4 mož. In tako brez vse bitke imajo v mestnem odboru domači večino zastopnikov. Volitev župana se je po takem gladko vršila; izvoljen je bil gosp. Karol Šavnik, značajni mladi mož, ki ima glavo in srce na pravem mestu za blagor svoje domačije s starodavnim našim gêslom: „za vero, dom, cesarja". Da, kakor vsak župan, ima tudi on marsikrat kako grenko požreti, to se razume samo po sebi; al on izvrsten apotekar zna fabricirati tudi mnogočislano zdravilno vodo, ki je pod imenom „Sodawasser" dandanes na glasu, in tako ž njo poplavlja grenkosti županijske. — Tako sem svoj ljubljeni Kranj, ki je srečen, da v njegovem ozidji biva velespoštovani rojak jubilarni knezoškof, radosten našel na očitni poti mnogovrstnega gmotnega napredka, v polni nadi, da bode národno čutje srca vseh mestjanov še bolj prešinilo, ko se tudi nam Slovencem „razjasnó vremena". Te misli so me navdale, ko sem se na pokopališču Kranjskem sprehajal na grobu mnozih iskrenih rodoljubov, ki ondi počivajo, in na pokopališču v Predasljih, kjer počiva bar. Anton Zois, biser domovine naše. Slava manom umrlih! — sem izdihnil, — živili! pa zaklical živim rodoljubom in rodoljubkinjam.

Iz Ljubljane. — Treba se nam zdi o neprestanih abotnih brklarijah Ljubljanskega „Turškega lista" vendar enkrat eno rêči. „Tagblatt" namreč, ko je v soboto omenil pogajanja zavarovalnega društva „Donau" z likvidacijskim odborom banke „Slovenije", izkliknil je zopet: „Will die grüne Laibach ihre Wasserkraft aus der blauen Donau schöpfen, gleichwie das Land Krain seine Geldkraft aus dem Reichssäckel des Einheitsstaates Oesterreich?" Poetično ekstazo o „grüne Laibach" in „blaue Donau" prepuščamo „Turškemu listu" v njegovo privatno veselje; al izjavo, da dežela Kranjska svojo denarno moč zajema iz državnega zaklada „des Einheitsstaates Oesterreich", to vendar je treba nekoliko pojasniti. Podtikanje, da Kranjska dežela svojo denarno moč zajema iz državnega zaklada, je, naravnost rečeno, neumno blebetanje. Katera dežela neki zajema svojo denarno moč iz državnega zaklada? Ali ni pravo marveč narobe, da državni zaklad vse denarne moči zajema iz dežel? „Turški list" gotovo zopet zavida našo deželo za mrvico državnih podpor, zarad katerih vedno in vedno svoj črni žolč razliva. Če država tudi posamesnim deželam in tako tudi Kranjski daje kako podporo, od kod neki jej prihajajo novci zato? Menda vendar ne od „Turških patronov". In ni zlasti naša uboga dežela tista, iz katere državava primeroma najbolj zajema? Da je to istina, dokazali so že leta 1839., 1840. in 1844. prejšnji Kranjski stanovi; dokazal je rajnki dr. Lovro Toman, ko je leta 1863. v deželnem zboru sprožil pritožbo oziroma nasvet gledé preobloženja naše dežele z zemljiškimi davki. Da pa morda ne bo kdo mislil, da je dr. Toman razmere v tem obziru slikal enostransko, Vam kličemo v spomin ravno umrlega grofa Antona Auersperga, moža iz Vašega tabora, berite peticijo, katero je on leta 1844. za Kranjske stanove sestavil na presvitlega cesarja; natisnjeno jo bodete našli v 18. seji stenogr. zapisnikov dež. zbora Kranjskega ter razvideli, da so pritožbe o preobloženji z davki skozi in skozi upravičene. Berite dalje, kako je vsled Tomanovega predloga govoril grof A. Auersperg kot poročevalec finančnega odseka v 40. seji deželnega zbora leta 1863. in našli boste neovrgljive dokaze o ogromnem preobloženji naše dežele z zemljiškimi davki, in ves deželni zbor je pritrdil njegevemu govoru enoglasno, čeravno takrat narodna stranka še zborove večine ni imela. In še le l. 1875. je dr. Bleiweis v deželnem zboru dokazal, da naša dežela ni bila preobložena za kakih 1000 gld., ampak za milijone. Koliko je Kranjska trpela škode tudi po druzih načinih, na pr. po tem, da je država vzela jej (inkamerirala) deželni zaklad, kajti dotično državno odškodovanje bilo je pač ubogo majhno; koliko bremen je kot sosedinja Italije, ko še železnice ni bilo, nosila za vojaško pripreznino itd. Če toraj država kake bore tisoče podpore daje deželi naši, kaj je to proti onim milijonom, katere je zajela memo druzih dežel iz Kranjske preveč. Molčite tedaj „Turški" patroni, o milošnjah, ki jih naša dežela iz državne blagajnice dobiva in ne bodite jej baži-božuki, ki bi to podporo raji barbarom Otomanskim vrgli v žrelo!

— (*Banka „Slovenija"*) ima v četrtek prihodnjega tedna, to je, 28. dne t. m. popoldne v čitalnični dvorani že večkrat omenjeni velevažni občni zbor. Likvidacijski odbor bo vsakako predlagal doplačilo; ali po nadrobnih preiskavah in zdaj, ko se mu je posrečilo z Dunajsko banko „Donavo" se o nekaterih zadevah pogoditi, ostane še pri že oklicanih 30 gold. za vsako akcijo; ali se o tem kaj predrugači, nam ni znano; to pa je gotovo, da nekoliko bomo morali doplačati vsled kupčijske postave in vsled pravil banke „Slovenije", ako se hočemo, kakor smo že zadnjič rekli, ogniti konkurzu, to je, še veči nesreči, da namreč banka „na kant" pride in potem vlada, ki mora čuvati nad tem, da se pogorelcem, ki so bili pri „Sloveniji" zavarovani, vsa škoda povrne, odstrani likvidacijski odbor in namesti njega konkursno (kantno) sodnijo postavi, ki bode pravdo napela proti vsem delničarjem, da doplačajo še ostalih celih 90 gold. za vsako akcijo, v katere so po bankinih pravilih hoté ali nehoté vezani.

Ljubo nam je slišati, da prepričanje o dolžnosti doplačila zdaj tudi v take kroge prodira, ki poprej po nevednosti, kaj je delnica (akcija), niso hoteli od nikakoršnega doplačila nič slišati. „Novice“ so v 29. listu razložile to stvar, o kateri je večina naših ljudi bila nevedna. Da pa tudi delničarji poleg dolžnosti imajo pravice, to je istina, in te pravice je zadnji občni zbor izročil likvidacijskemu odboru, ki vse moči napenja, da iztirja, kar so banki dolžni agenti, in se banki povrne, kar je njenega. In vsega tega je še precéj, tako, da se sme upati, da to, kar bodo delničarji zdaj še vplačali, je le nekako posojilo, ki se jim po iztirjanih dolgovih in prodanih posestvih bankinih popolnoma ali vsaj večidel povrne. Na kratko rečeno stvar stojí zdaj tako: ali doplačati kakih 30 gold. morebiti v 2 obrokih (brištih) za akcijo, da likvidacijski odbor dovrši likvidacijo, ali pa doplačati 90 gold., da položí banko v grob konkursna oblastnija, katera mora za svoje delo dobro plačana biti in bode le polagoma izmotavala stvar. Naj vsak pameten delničar po tem sam sodi, kaj je za njegov žep bolji. Pisatelj teh vrstic ima sam 12 delnic, ki jih ni darovanih dobil in za katere je predlanskim prvo doplačilo odrajtal, tedaj ne čenčá, da bi le drugim krvav denar izžel, ampak jim le živo priporoča to, kar bode moral sam storiti — z jako kislim obrazom.

— (*Iz seje deželnega odbora 15. in 19. septembra.*) Dopisa deželne vlade, da sta sklep deželnega zbora zarad pobiranja 20% priklade na direktne davke in na vžitnino za deželni zaklad leta 1877. in pa sklep zarad prenaredbe §. 92. občinske postave zadobila cesarjevo potrjenje, vzela sta se na znanje. — Sklenilo se je, da se c. kr. dvornemu svetniku pl. g. Tomasinu v Trstu pošlje zahvalno pismo, ker je podaril Kranjskemu deželnemu muzeju svojo obširno in krasno zbirko rastlin (herbarij).

— (*Konečna vcenitev gozdov*) v prvem razredu Postonjskega cenilnega okraja se začne 18. dne t. m. v občini Šturija.

— (*Truplo v Gradcu umrlega grofa Antona Auersperga*) so 16. dne t. m. po železnici pripeljali v Leskovco poleg Krškega, kjer je bilo v kapelici tikoma Leskovške cerkve v rakev grofov Turjačanov slovesno položeno. Ranjki je z 30.000 gold., ki si jih je prislužil z nagradami za svoje nemške pesmi, ustanovil 4 dijaške štipendije: 2 za Kranjce, 2 pa za Gradčane.

— (*V novo jetnišnico za ženske v Begunjah na Gorenskem*) so 16. dne t. m. iz Lankovic pripeljali 40 ženskih kaznjenk, ki so jih spremljali jetniški nadzorniki in pa usmiljene sestre, katerim je država izročila oskrbovanje te nove kaznjivnice.

— (*Hiralnica sv. Jožefa v Ljubljani*) je dodelana tako, da zamore sprejemati bolehavce. Obilni so sicer bili darovi dobrotnikov, toda veliki stroški zidanja velike hiše z dvojnim nadstropjem ter notranje oprave še niso pokriti, tem manj kaj ostaja za hrano in druge potrebščine. Zatoraj zdaj ni še mogoče bolehavcev sprejemati brezplačno, ampak le proti primernemu plačilu oskrbovalnih stroškov. Natančni pogoji o sprejemanji se zvedó ali pismeno ali ustno v „hiralnici sv. Jožefa v Ljubljani v Šentpeterskem predmestji“.

— Kakor „Obzor“ poroča, je velecenjeni skladatelj Zajec sestavil novo opero pod naslovom „Nikola Zrinjski“, v kateri bode glavno partijo (Nikola Zrinjskega) pel gosp. Nolli.

— „Latinska slovnica“ prof. o. Ladisl. Hrovate se prodaja v Ljubljani v Kleinmayr-Bambergovi knjigarni po 1 gold. 50 krajc. — „Latinsko-slovenske vaje“ prof. Žepiča pa v knjigarni Otokar Kleer-a po 2 gold.

— (*Popravek.*) Gosp. Franjo Souvan vredništvo prosi, naj v dopisu „iz Logatca“ v zadnjem listu številko 200 kocev popravimo v 100, ker le 100 jih je daroval, 200 je tedaj pisna pomota.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Iz krogov ministerskih se sliši, da državni zbor se začne še le sredi oktobra meseca.

— Sploh se misli, da Hofmann le malo časa ostane državni finančni minister; govorí se namreč, da je on izvoljen, novo pogodbo z Ogri dognati. Kar strančarskemu Auerspergovemu ministerstvu ne bi obveljalo, misli se, da utegne obveljati novemu ministerstvu uradniškemu, kateremu ima baron Hofmann načelnik biti. Ali je na tej govorici kaj resnice, se ne vé; to pa se vé, da se v ministerskih krogih zdaj nikogar bolj ne bojé kot Hofmanna, na katerega celó sum letí, da se pogaja s Staročehi in pravno stranko. „Politik“ pa o tej zadevi odločno trdi, da je laž, kar se o pogajanji s Staročehi čenčá.

— O sedanjem političnem položaji piše „Pester Lloyd“, da ni dvombe, da Rusija postopa složno z Nemčijo in da vsak dan je strah veči, da se Rusija z orožjem vmeša v Turške homatije, „Kölner Zeitg.“ pa piše, da je boj med Rusijo in Turčijo pred vratmi.

Iz Turškega bojišča. — Vse dogodbe so stopile v nov stan: Turčija, ki se je prej branila premirja (prestanka boja) in hotela mir le po svoji volji, to je sramoten za Srbe in vse ustajnike, se jame podajati. K temu je prisiljena najprvo po nesreči, ki jo je imela v vojski. Srbi so glavno armado Turško pod poveljstvom Kerim-paše tako stisnili od vseh strani, da si ne more pomagati. Srbe vsled tega navdaja taka navdušenost, da je vojna kneza Milana razglasila za kralja Srbskega. Pri Črnigori je Derviš paša do malega potolčen, Muktar-paša pa zajet. Vrh tega pritiska močno Rusija, tudi Angleška je naznanila, da noče več veljati za pokroviteljico Turških grozovitosti in ker so tudi druge vlade menda ene misli o tem, da se stanje Turških kristjanov mora zboljšati, je vendar v Carigradu prodrla pamet, in tako je, če se sme verjeti najnovejšim poročilom, sklenjeno zdaj premirje v ta namen, da se začne pogojevanje zarad mirú, ki bo Srbom, Črnogorcem in vstajnikom mnogo ugodnejši, nego so Turki kdaj mislili in privoliti hoteli.

Listnica vredništva. Gosp. A. N. v Zag.: Prejeli smo Vaš članek o reji gozdnih dreves; al drago bi nam bilo, ko bi ga bili narekovali komú, ki je trden v slovenski pisavi, da bode vse prav jasno. Mi si ga ne upamo popraviti brez kake pomote.

Žitna cena

v Ljubljani 16. septembra 1876.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 8 fl. 45. — banaška 9 fl. 77. — turšice 5 fl. 60. soršice 7 fl. 20. — rži 6 fl. 50. — ječmena 4 fl. 55. — prosa 4 fl. 39. — ajde 6 fl. —. — ovsa 3 fl. 28. — Krompir 3 fl. 35 kr. 100 kilogramov.

Kursi na Dunaji 18. septembra.

5% metaliki 66 fl. 45 kr.	Ažijo srebra 101 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 70 kr.	Napoleondori 9 fl. 72 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.